

LIETUVOS BANKAS

KREDITO UNIJŲ IR LIETUVOS
CENTRINĖS KREDITO UNIJOS VEIKLOS
APŽVALGA

2012

FINANSŲ RINKOS DALYVIŲ VEIKLA

2012

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

KREDITO UNIJOS

2013 m. sausio 1 d. Lietuvos banko licenciją vykdyti veiklą turėjo 77 kredito unijos (2013 m. sausio 24 d. Lietuvos banko valdyba atšaukė dviejų kredito unijų – Nacionalinės kredito unijos ir kredito unijos „Švyturio taupomoji kasa“ – veiklos licencijas). Jos vienijo beveik 146 tūkst. narių (ataskaitinį ketvirtį narių skaičius išaugo 4,2 tūkst., o 2012 m. – beveik 17 tūkst.). 2012 m. veiklą pradėjo trys naujos kredito unijos (kredito unija „Panevėžio regiono taupomoji kasa“, LTL kredito unija ir Verslo kredito unija). Iš šiuo metu veikiančių 75 kredito unijų 63 yra Lietuvos centrinės kredito unijos (LCKU) narės, 12 – LCKU nepriklauso.

Kredito unijų sektoriaus kūrimosi pradžioje buvo orientuojamasi į tai, kad šios specifinės kooperatiniais pagrindais veikiančios kredito įstaigos, jungiančios tam tikroje vietovėje gyvenančius ar panašia veikla užsiimančius asmenis, visų pirma turėtų tenkinti savo narių ūkinius ir socialinius poreikius, iš vienu priimdamos indėlius, kitiems teikdamos paskolas. Pirmosios kredito unijos steigėsi rajonų centruose. Jų nariai buvo su žemės ūkio veikla susiję asmenys.

Pažymėtina, kad miestuose įsisteigusios kredito unijos, pasižyminčios ypač sparčiais augimo tempais (siūlydamos didžiausias palūkanų normas už terminuotuosius indėlius rinkoje ir taikydamos įvairias rinkodaros programas), atitolo nuo klasikinio kredito unijos apibrėžimo. Tokios kredito unijos, sparčiai besiplėsdamos ir pritraukdamos didelį narių skaičių, praranda savitarpio pasitikėjimo principus, nors jos yra tik kooperatiniais pagrindais veikiančios kredito įstaigos.

2012 m. ketvirtąjį ketvirtį kredito unijų turtas padidėjo 3,2 proc., o per metus – daugiau nei ketvirtadaliu. Nors kredito unijos sparčiai auga, tačiau jos sudaro nereikšmingą finansų sektoriaus dalį, nes jų turtas, 2013 m. sausio 1 d. duomenimis, siekęs beveik 2,1 mlrd. Lt, sudarė 2,6 proc. veikiančių bankų sistemos turto (prieš metus – 2,1 %).

Kredito unijų sistemos kai kurių veiklos rodiklių dinamika

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Suma 2012-01-01, mln. Lt	Suma 2012-10-01, mln. Lt	Suma 2013-01-01, mln. Lt	Pasikeitimas 2012 m. IV ketv., proc.	Pasikeitimas per metus, proc.
1.	Turtas (aktyvai)	1 628,5	1 995,0	2 058,1	3,2	26,4
2.	Lėšos bankuose	44,8	84,3	80,6	-4,4	79,9
3.	Lėšos LCKU	312,9	283,0	310,2	9,6	-0,9
3.1.	Terminuotieji indėliai	162,2	143,0	158,9	11,1	-2,0
4.	Vyriausybės vertybiniai popieriai (VVP)	237,3	368,8	412,6	11,9	73,9
5.	Suteiktos paskolos	933,5	1 141,9	1 122,9	-1,7	20,3
6.	Specialieji atidėjiniai paskoloms	28,6	28,6	80,2	2,8 k.	2,8 k.
7.	Specialiųjų atidėjinių paskoloms ir paskolų santykis (%)	3,0	2,4	6,7	–	–
8.	Įsiskolinimai LCKU	47,2	63,5	53,1	-16,4	12,5
9.	Indėliai	1 405,8	1 709,3	1 822,0	6,6	29,6
9.1.	Kredito unijų narių ir asocijuotųjų narių	1 393,3	1 697,9	1 809,5	6,6	29,9
10.	Pajinis kapitalas	177,8	224,3	236,2	5,3	32,8
11.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	-14,0	-0,4	-55,1	–	–

2013 m. sausio 1 d. duomenimis, dešimties didžiausių kredito unijų turtas sudarė daugiau kaip pusę visų kredito unijų turto. Kredito unija „Vilniaus taupomoji kasa“ (turtas sudarė 17,9 % visų kredito unijų turto) ir toliau tebėra didžiausia kredito unijų sistemoje.

Kredito unijų turto struktūra ir ataskaitinį ketvirtį, ir per metus kito nedaug. Siekdamas sukaupti aukštos kokybės likvidųjį turtą, reikalingą padengimo likvidžiuoju turtu reikalavimo vykdymo nuo 2013 m. sausio 1 d. užtikrinimui, kredito unijos didino investicijas į VVP. Kredito unijų investicijos į VVP, padidėjusios iki 412,6 mln. Lt, 2013 m. sausio 1 d. sudarė 20 proc. kredito unijų turto. Kaip ir anksčiau, didžiąją investicijų į VVP dalį (beveik 77 %) sudarė Lietuvos Respublikos VVP portfelis, 2012 m. išaugęs 57,3 proc. – iki 317,2 mln. Lt (investicijos į kitų šalių VVP sudarė apie 95 mln. Lt).

Visoms kredito unijoms rengiantis vykdyti didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvą, lėšų iš bankų perkėlimas į LCKU¹ ataskaitinį ketvirtį lėmė kredito unijų indėlių LCKU augimą ir jų dalies, palyginti su visu turtu, padidėjimą (2013 m. sausio 1 d. duomenimis, kredito unijų indėliai LCKU sudarė 15,1 % viso turto).

Reikšmingiausią kredito unijų turto dalį (54,6 %) sudarė paskolos. 2012 m. ketvirtąjį ketvirtį paskolų portfelis sumažėjo 1,7 proc., tačiau nuo metų pradžios jis padidėjo 20,3 proc. ir, 2013 m. sausio 1 d. duomenimis, kredito unijų suteiktos paskolos sudarė 1,1 mlrd. Lt. Kredito unijoms teikiant vis daugiau paskolų asocijuotiesiems nariams – juridiniams asmenims, toliau augo rizikingesnės verslui finansuoti suteiktos paskolos (didžioji jų dalis buvo panaudota nekilnojamojo turto projektų ir vieno projekto įmonių finansavimui). Metų pabaigoje šios paskolos sudarė daugiau nei trečdajį visų paskolų. Reikšmingą paskolų verslui dalį yra suteikusios Vilniaus regione veikiančios kredito unijos.

Dviem kredito unijoms (Nacionalinei kredito unijai ir kredito unijai „Švyturio taupomoji kasa“) suformavus reikalingus specialiuosius atidėjinius, ataskaitinį ketvirtį paskolų portfelio kokybę apibūdinantys rodikliai tapo blogesni negu analogiški bankų sistemos rodikliai (ataskaitinę datą specialiųjų atidėjinių paskoloms ir paskolų santykis sudarė 6,7, o neveiksnių paskolų dalis – 12,3 % paskolų portfelio). Nors kredito unijų sistemoje stebimos paskolų portfelio kokybę apibūdinančių rodiklių blogėjimo tendencijos, tačiau, vertinant atskiras kredito unijas, dar yra požymių, kad paskolų susigrąžinimo galimybės vertinamos nepakankamai konservatyviai, todėl intensyvinama kredito unijų priežiūra, didinamas inspektuojamų įstaigų skaičius.

Kredito unijos, turėdamos ribotas galimybes plėsti teikiamų paslaugų spektrą, indėlininkams yra patrauklios dėl siūlomų didesnių negu bankų palūkanų normų. Įvertindami didelį indėlių palūkanų normų skirtumą, indėlininkai toliau didino kredito unijų indėlių portfelį. 2012 m. ketvirtąjį ketvirtį kredito unijų priimti indėliai padidėjo 6,6, o per 2012 m. – beveik 30 proc. ir 2013 m. sausio 1 d. sudarė 1,8 mlrd. Lt, arba 96,4 proc. kredito unijų sistemos įsipareigojimų. Fizinį asmenų indėliai sudarė 97,2 proc. visų indėlių. Nors visi indėliai kredito unijose yra apdrausti pagal Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą, tačiau kiekvienas kredito unijos indėlininkas, kartu būdamas ir kredito unijos nariu – pajininku, turėtų aktyviau dalyvauti kredito unijos veikloje priimant finansinius ir kitus sprendimus, domėtis kredito unijos veiklos perspektyvomis.

Didėjantis kredito unijų narių skaičius ir narių įnešamos paskoloms gauti reikalingos pajinės įmokos lėmė pajinio kapitalo augimą. Ataskaitinį ketvirtį pajinis kapitalas padidėjo 5,3, o nuo metų pradžios – 33 proc. ir 2013 m. sausio 1 d. sudarė 236,2 mln. Lt. Pažymėtina, kad pajinis kapitalas, išaugęs dėl padidėjusio kreditavimo, yra ne toks stabilus, nes, sugrąžinus paskolą ar jos dalį, tokios pajinės įmokos dažnai yra gražinamos. Be to, iškilus sunkumams, kredito unijos nariai nenori mokėti papildomų įnašų į kapitalą ir neprisiima atsakomybės dėl kredito unijos veiklos, nors kiekvienas pajininkas yra kredito unijos savininkas.

2012 m., neauditotų ataskaitų duomenimis, 52 kredito unijos uždirbo 10,3 mln. Lt pelno, tačiau 25 kredito unijos dirbo nuostolingai ir patyrė 65,4 mln. Lt nuostolį. Bendras metų veiklos rezultatas yra 55,1 mln. Lt nuostolis – blogiausias nuo kredito unijų veiklos pradžios 1995 m. (2011 m. patirtas 14 mln. Lt nuostolis). Eliminavus Nacionalinės kredito unijos (54,5 mln. Lt) ir kredito unijos „Švyturio taupomoji kasa“ (3,6 mln. Lt) patirtus nuostolius, kredito unijų veiklos rezultatas būtų 3 mln. Lt pelnas.

Nuostolingą 2012 m. kredito unijų veiklą nulėmė patirtos paskolų vertės sumažėjimo išlaidos (80 mln. Lt). Padidėjusios grynosios palūkanų pajamos nuostolį sumažino. Nuo metų pradžios kredito unijos uždirbo 6,3 mln. Lt (11,6 %) grynujų palūkanų pajamų daugiau negu 2011 m.

2013 m. sausio 1 d. pateiktų ataskaitų duomenimis, kredito unijų sistemos likvidumo rodiklis sudarė 48,98 proc. (normatyvas – 30 %). Kredito unijų kapitalo pakankamumo normatyvas buvo vykdomas su nemenku rezervu – rodiklis ataskaitinę datą sudarė 16,96 proc. (normatyvas – 13 %), tačiau dvi kredito unijos (Nacionalinė kredito unija ir kredito unija „Švyturio taupomoji kasa“), kurių veiklos licencijos atšauktos 2013 m. sausio mėn., šio normatyvo nevykdė. Be to, 2013 m. sausio 1 d. pateiktų ataskaitų duomenimis, keturios kredito unijos neužtikrino didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvo vykdymo.

Siekiant užkirsti kelią didesnių problemų atsiradimui ateityje ir sumažinti riziką, peržiūrimi esami reikalavimai ir

taikomi nauji kredito unijų veiklos saugikliai. Jau nuo 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojo pakeistos Kredito unijų didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų apskaičiavimo taisyklės. Pagal jų nuostatas, apskaičiuojant didžiausios paskolos sumas ir dideles paskolas, įtraukiamos ir lėšos bankuose (išimti taikant

¹ Vadovaujantis LB valdybos 2012 m. rugpjūčio 17 d. nutarimu Nr. 03-186, 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja „Paskolos“ sąvokos redakcija, pagal kurią paskoloms, be kita ko, prisikiamos ir lėšos, laikomos kredito įstaigose, išskyrus lėšas, laikomas Lietuvos centrinėje kredito unijoje.

lėšoms, laikomoms LCKU) ir naujas padengimo likvidžiuoju turto rodiklis, kuris turėtų veikti kaip tam tikra saugos pagalvė Be to, nuo 2013 m. vasario 1 d. įsigaliojo papildomas didžiausios paskolos sumos vienam skolininkui ribojimas (500 tūkst. Lt), o nuo 2013 m. balandžio 1 d. įsigalios sugriežtintas kapitalo pakankamumo normatyvas kredito unijoms, kurios turi didelę paskolų, suteiktų asocijuotiesiems nariams (juridiniams asmenims) ir likvidumo normatyvas kredito unijoms, kurių indėlių augimo tempai viršija tvarius augimo tempus.

LIETUVOS CENTRINĖ KREDITO UNIJA

2013 m. sausio 1 d. LCKU vienijo 63 kredito unijas.

LCKU turtas, 2012 m. padidėjęs 15,7 mln. Lt, 2013 m. sausio 1 d. sudarė 370,3 mln. Lt. Pagrindinė turto padidėjimo priežastis – verslumo skatinimo fondo valdytojo (INVEGA) pervestos mikrokreditavimo projekto lėšos. O kredito unijų LCKU narių indėlių portfelis per metus sumažėjo 1,6 %, nors 2013 m. sausio 1 d. kredito unijų indėliai (296,8 mln. Lt) ir toliau buvo pagrindinis LCKU turto finansavimo šaltinis (jais finansuojama 80,2 % LCKU turto). Didžiausią LCKU turto dalį (64,5 %) sudarė investicijos į Lietuvos Respublikos VVP (kitų šalių VVP neturi), 2013 m. sausio 1 d. duomenimis, siekusios 238,7 mln. Lt. LCKU lėšos bankuose, nuo metų pradžios sumažėjusios beveik tris kartus (iki 21,4 mln. Lt), sudarė tik 5,8 proc. turto.

LCKU narėms suteiktų paskolų portfelis 2012 m. truputį padidėjo ir 2013 m. sausio 1 d. sudarė 53 mln. Lt. Kredito unijoms suteiktos subordinuotosios paskolos sudarė reikšmingą LCKU paskolų portfelio dalį (49 %). 2013 m. sausio 1 d., pateiktų ataskaitų duomenimis, paskolų portfelio kokybė ir toliau buvo gera: nebuvo suformuota specialiųjų atidėjinių paskoloms, nebuvo ir paskolų, kurių periodiniai mokėjimai uždelsti ilgiau negu 60 dienų. LCKU kartu su 57 kredito unijomis yra pasirašiusi sutartį su verslumo skatinimo fondo valdytoju (INVEGA) dėl 50 mln. Lt vertės mikrokreditavimo projekto valdymo. Iš šio fondo išdalyta 17,3 mln. Lt paskolų smulkiam verslui finansuoti.

LCKU likvidumo palaikymo rezervas (formuojamas LCKU narių įmokomis) padidėjo iki 13,4 mln. Lt. Stabilizacijos fonde kaupiamų lėšų suma taip pat padidėjo ir 2013 m. sausio 1 d. sudarė 7,1 mln. Lt. Tačiau, atsižvelgiant į augančias kredito unijų veiklos apimtis, pastaraisiais metais pablogėjusią kredito unijų suteiktų paskolų kokybę ir su tuo susijusius nuostolius bei būtinybę didinti kredito unijų sistemos pajėgumą atlaikyti galimus sukrėtimus, Stabilizacijos fonde sukauptų lėšų apimtis yra vis dar gana maža. LCKU, kurios pagrindinė funkcija yra užtikrinti savo narių (kredito unijų) likvidumą bei mokumą ir palaikyti kredito unijų sistemos stabilumą, nuolat užsiima jai priklausančių kredito unijų veiklos stebėseną, vykdo jų inspektavimus, teikia veiklos rekomendacijas. Apie pastebėtus reikšmingus veiklos trūkumus ir pažeidimus LCKU numatyta pareiga informuoti Lietuvos banką, kuris yra atsakingas už kredito unijų veiklos priežiūrą.

2012 m. LCKU pajinis kapitalas padidėjo 7,1 proc. Ir, 2013 m. sausio 1 d. duomenimis, sudarė 31,2 mln. Lt.

Neauditotų ataskaitų duomenimis, 2012 m. LCKU uždirbo 383 tūkst. Lt pelno (2011 m. patirtas 15,3 mln. Lt nuostolis). Didžiausią įtaką LCKU veiklos rezultatui turėjo palūkanų pajamos, gautos už investicijas į VVP.

LCKU likvidumo bei kapitalo pakankamumo normatyvai ir toliau buvo vykdomi su nemaža atsarga.